

Ustanowienie piechoty wybranieckiej, XVI w.

Wszem wobec i każdemu z osobna, starostom naszym i dzierżawcom wsi naszych królewskich [...].

Tak jakośmy już przed tym czyniąc dosyć* konstytucyi na sejmie warszawskim [...], posłaliśmy [...] do województw łęczyckiego, brzeskiego, inowrocławskiego i ziemie dobrzyńskiej na wybieranie [pieszych] według liczby pewnej łanów, ze wsi wszelakich naszych królewskich, tak już teraz, chcąc tych pieszych naszych użyć do tej zaczętej z [Księstwem] Moskiewskim wojny, której wedle uchwały sejmu bli[s]ko przeszłego* potężnie poprzeć za Bożą pomocą mamy, posyłamy tam tegoż [...] rotmistrza naszego dlatego, aby się pośpieszał w obieraniu takowych pieszych, który to od nas ma w poruczeniu*, aby obierał ze dwudziestu łanów, wedle tego jako z nich czynsze dawane bywają [...], jednego pieszego nie majątniejszego, ale zda[tniej]szego, śmielszego i [...] wzrostu, i lat do potrzeby wojennej między poddanymi naszymi najpodobniejszego, które tedy za rozkazaniem naszym ma koniecznie wyprawić, wywieść i postawić na dzień [...] ostatni miesiąca maja [...]. Także rozkazujemy, aby uprzejmości i wierności wasze żadnemi robotami ani wyciąganiem czynszów i innych powinności, od których takowi obrani piesi wolnymi od nas są uczynieni, ani ich nie przymuszali, gdyż to wszystko drudzy ci, co na dziewięćnaście* łanach albo włókach są, zrobić, oddać i za tego pieszego, co z dwudziestego łanu jest obran, zastąpić powinni, używania też lasów, wód i inszych pożytków tym pieszym naszym, których podług zwyczaju z drugimi poddanymi naszymi zarówno używali, chcemy, aby im uprzejmości i wierności wasze nie bronili [...].

Akta metryki koronnej co ważniejsze z czasów Stefana Batorego. 1576–1586, zebrał i wydał A. Pawiński, Warszawa: Księgarnia Gebethnera i Wolffa, 1882, s. 134–136.

- * czynić dosyć – tu: wypełnić obowiązek
- * blisko przeszły – niedawno zakończony
- * poruczenie – nakaz
- * dziewięćnaście – dziewiętnaście

Praca z materiałem

1. Wyjaśnij pojęcia: piechota wybraniecka, starosta, łan, włoka, rotmistrz. Skorzystaj z wiedzy pozaźródłowej.
2. Wymień prawa uzyskane przez chłopów należących do piechoty wybranieckiej.
3. Opisz, w jaki sposób wybierano chłopów do piechoty wybranieckiej.
4. Korzystając z wiedzy pozaźródłowej, ustal, który władca Rzeczypospolitej zainicjował pobór do piechoty wybranieckiej.